

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Румен Петров Владимир, преподавател по наказателно и международно наказателно право в Нов Български Университет;

На материалите представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „ДОЦЕНТ“ на Пловдивския Университет „Паисий Хилендарски“ /ПУ/, по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6 Право, научна специалност „Наказателно право“.

В конкурса за „Доцент“, обявен в Държавен вестник, бр. 33/ 17.04.2018г. и в интернет-страницата на ПУ, за нуждите на катедра „Наказателноправни науки“ към Юридическия факултет /ЮФ/, участва единствен кандидат: **главен асистент д-р Тервел Николов Георгиев** от г. Пловдив.

Като се съобразят съответните разпоредби и изисквания на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ, както и общите правила за оформяне на рецензии и становища при защита на дисертации и присъждане на академични длъжности на ПУ, може да се посочи следното:

1. Общо представяне на получените материали.

Със заповед Р 33-3500 от 10. 07. 2018г. на Ректора на ПУ съм определен за член на научно жури за заемане на академична длъжност „Доцент“ по посочените по-горе област на висше образование, професионално направление, научна специалност и академични нужди.

Представеният от кандидата комплект материали на хартиен носител и в електронен вид, е в съответствие с ПРАСПУ и включва всички необходими документи.

От депозирания европейски формат на автобиография е видно, че Тервел Николов Георгиев е роден през 1976г. През 1994г. завършва средно образование в гимназията с хуманитарен профил „Св. Св Кирил и Методий“ – гр. Пловдив. Висшето образование с магистърска степен по специалността „Право“ завършва с отличен успех в ЮФ на ПУ през 1999г. След спечелен конкурс от 2000г. и до сега работи като асистент по наказателно право в същия ПУ и неговия ЮФ. През 2014г. успешно защитава дисертация и

придобива учебната и научна степен „доктор“ с темата „Пробацията в наказателното право“. Владее отлично английски език.

Личните ми впечатления за професионалните възможности на кандидата, макар и бегли и непълни, са положителни и са придобити по повод участието ми като рецензент на неговата докторска дисертация.

2. Обща характеристика на дейността на кандидата.

За настоящия конкурс е представена една монография. Тя е посочена в приложения от д-р Георгиев списък с публикации. В него се съдържат още 9 заглавия на научни съчинения – две учебни ръководства, дисертационния труд и 6 статии, от които само една е публикувана след защитата на дисертационния труд, но не е предложена за рецензиране. Спрямо въпросния списък, който отразява научните постижения на кандидата от последните 18 години, може да се констатира известна недостатъчност и в количествено и в качествено отношение. Що се отнася до единствения научен труд за рецензиране, той е достатъчно тематично разнообразен и обемен. Този труд изцяло се вписва в обхвата на основната теоретична идея, която се отнася до усъвършенстване уредбата на българското наказателно право.

Представената монография има заглавие: **„Някои необходими промени в наказателното право на Република България“** и е отпечатана от университетското издателство „Паисий Хилендарски“, през 2018г. Обемът на печатните страници е 216. Предложената от автора структура на изложението се отклонява от класическата, с изключение на началния елемент – „Въведение“ /увод/ и крайния елемент – Заключение. Между тях отсъстват обособени глави, раздели и други, а съдържанието е разположено в неномерирани самостоятелни части, като заглавието на всяка от тях /по правило/ започва с едно и също съчетание, а именно: „Необходимите промени в правната уредба на ...“.

Споменатите части са 15 на брой и цитираното повторение в техните заглавия е неприемливо първо, защото съчетанието „необходими промени“ е изведено в заглавието на самата монография. Многократната му употребата в отделните части променя акцента и вместо върху проблемната материя, която трябва да се усъвършенства, този акцент се поставя върху това, че е необходимо да се извършат промени, което само по себе си нищо конкретно не казва. На второ място, този начин на назоваване на всяка от отделните 15 части на изложението е неприемлив и защото създава

впечатление, че самата монография представлява механичен сбор от отделни статии, без да са обединени от някакви общи черти или характеристики, освен от това, че се следва поредността на тематиката, според Наказателното право и НК.

- Първата обособена част на монографията, се отнася до необходими промени в класическия институт на неизбежната отбрана. Авторът накратко се спира на същността на неизбежната отбрана и на промените в нейната уредба от 1997г., с които в чл.12, ал. 3 бяха въведени в шест точки различни хипотези за изключване ад хок на превишаването на нейните предели, независимо от явното несъответствие на защитата с характера и опасността на нападението. По повод сезиране на Конституционния съд /КС/ за съгласуваност на тези хипотези с КРБ, е направен анализ на решението и са одобрени аргументите за обявяване на част от тях за противоконституционни. Накрая обаче авторът заключава, че е силно необходима ревизия на чл.12, ал. 3 НК, без да конкретизира в какво трябва да се изрази тази силно необходима ревизия и какви трябва да са промените.

- Втората обособена част има за предмет продължаваното престъпление и нуждата от промени в неговата правна уредба /чл. 26 НК/. В кратко изложение авторът насочва внимание към изключенията в ал. 6. Проследява се становището в решение № 1 на КС от 2005г., по повод направено искане от Главния прокурор за обявяване на противоконституционност и противоречие с КЗПЧОС на разпоредбата, в частта: „както и за престъпления, извършени преди внасянето на обвинителния акт, но невключени в него“. В заключение авторът прави две неприемливи алтернативни предложения де леге ференда за продължаваното престъпление. Трябва да се подчертае, че изложението доста би спечелило, ако бяха ползвани някои от многобройните публикации за продължаваното престъпление и особено монографията на участващия в журито доц. д-р Иван Ранчев.

- Третата обособена част е посветена на възможността за замяна на наложеното наказание „пробация“ с наказанието „лишаване от свобода“. По повод направено искане от ВКС, за обявяване противоконституционност и противоречие с международните договори на чл. 43а, т.2 НК, се цитира и коментира р. №5 на КС от 2014г., с което се отхвърля това искане. Макар, че подкрепя аргументите на КС и неговото решение, авторът на практика го отрича. Това проличава от извода накрая, където се предлага въпросът за замяната да се разгледа отново задълбочено, защото ставало дума за

основни принципи на Наказателното право, без да се уточняват и коментират кои са тези основни принципи и какво е тяхното нарушаване .

- Следващата обособена част от монографията се отнася до необходимите промени в уредбата на условното осъждане и условното предсрочно освобождаване. Става дума за това, че от 2009г. НК предостави на съда възможност при прилагане на съответните институти и при наличие на посочените предпоставки, да постанови една от пробационните мерки по чл.42а, ал. 2, т.1-4 през изпитателния срок. Авторът обосновава полезността на нормите относно тази възможност на съда, но посочва доводи за нейното превръщане в нормативно задължение. Според него при условното осъждане и при предсрочното освобождаване НК трябва да предвиди, че съдът винаги и безусловно трябва да е длъжен да постанови подходяща пробационна мярка, през изпитателния срок.

- На следващо място се разглеждат необходимите промени в правната уредба на погасяване на наказателното преследване поради изтекла давност. След излагане на общи положения за давността – нейната същност, видове, срокове, спиране, прекъсване и т.нар. абсолютна давност, основателно се аргументира, че през 2010г. в НК беше извършена самоцелна и ненужна промяна. С нея в чл.80, ал. 1, т.5 срокът на най-кратката преследвателна давност беше увеличен от две на три години. Наред с теоретичните съображения, се използва и пример с престъплението обида, за да се обоснове предложението за възстановяване на предишния двегодишен срок. В изложението е пропуснато да се отбележи, че най-малкият срок на преследвателната давност самоцелно и волунтаристично е увеличен от две на три години, а в огледалната скала на изпълнителската давност /чл.82, ал.1, т.5/, най-малкият срок не е съответно променен и е останал две години.

- Последният елемент от изложението за необходими промени в уредбата на общата част на НК, се отнася до реабилитацията. Накратко е разкрита нейната същност, социална функция, видове и предпоставки и значение. Специално внимание е обърнато на т.нар. абсолютна реабилитация по право – чл. 88а НК и преди всичко на неговата ал. 3, която според автора българският съд често прилага субсидиарно спрямо съдебната реабилитация по чл.87 НК, по отношение на условно осъдени лица. Срещу подобно субсидиарно приложение се възразява, защото съдебната и абсолютната реабилитация качествено се различават. Обосновава се, че прилагането на чл.88а, ал.3 НК за изчисляване на срока по чл.87, ал.1 за условно осъдени лица, създава сериозна и необоснована диспропорция между двата режима на реабилитация – тази по право и другата – съдебната.

Ето защо основателно се предлага в НК изрично да се посочи, че за съдебна реабилитация трябва да е достатъчно да е бил изтекъл определения в присъдата изпитателен срок в случаите на условно осъждане, както това е предвидено за рабилитацията по право – чл. 86, ал.1, т.1 НК.

- Изложението за необходимите промени в **особената част на НК** започва с класическите престъпления „обида“ и „клевета“. В началото авторът прави кратка правна характеристика на съответните престъпления, на базата на техните основни и квалифицирани състави. Обърнато е внимание и върху промените в тяхната уредба от 2000г., чрез които първо, двете престъпления /във всичките хипотези на извършване/, бяха очертани като такива от частен характер и второ, за тях се изключи възможността да се наказват с лишаване от свобода /независимо от становището на КС в решение № 20 от 1998г., че предвиденото наказание лишаване от свобода за най-тежките хипотези на тези престъпления, не противоречи на КРБ и ЕКЗПЧОС/. Относно втората законова промяна, която предвиждаше само наказанията глоба и обществено порицание в алтернативна или кумулативна връзка, в изложението пространно се цитира споменатото решение на КС. По-нататък, като се използват несъстоятелни доводи, се развиват две неприемливи тези едната, че основните състави на обидата и клеветата са формулирани максимално широко и зависят единствено от личната субективна оценка на лицето, за което се отнасят /?!/, а другата, че двете престъпления не били с висока степен на обществена опасност. Поради това и в заключение се прави екстравагантното радикално предложение да се заличи тяхната наказателна противоправност, т.е. познатите от хилядолетия престъпления обида и клевета, да бъдат заличени в НК.

- Следващата обособена част се отнася до необходимите промени в правната уредба на престъпленията по чл. 159 НК, известни с обобщеното название „порнография“. След краткото припомняне на съдържащите се в раздел осми на глава втора престъпления, на базата на защитавания обект, се обобщава, че систематическото място на някои състави на чл.159 НК трябва да е другаде. Но по-важно е, че и тук се счита, че визираните в част от съставите деяния, би трябвало да се декриминализират. Във връзка с това се прави обоснована критика на чл. 93, т. 28 относно дефиницията на понятието „порнографски материал“. Основателно се предлага и промяна в названието на раздел осми, като сегашното архаично заглавие се замени. По социално-психологически и други съображения, както и поради обществена и институционална им търпимост у нас и по света, се предлага деянията свързани с производството и разпространението на порнографски

материали да се изключат от НК като видове престъпления. Авторът може би щеше да преосмисли това си предложение, ако беше съобразил, че съгласно Международната конвенция за пресичане на разпространението на порнографски издания и търговията с тях от 1923г., производството и разпространението на такива издания /както и деяния като внос, износ, реклама и др./, са обявени за престъпления и се съдържат в наказателното законодателство на огромен брой държави по света.

- Поредното обособено изложение в монографията, се отнася до нуждата от нормативни промени в уредбата на престъплението „длъжностно присвояване“. След кратък анализ на неговата същност, се проследяват промените в съставите, направени след 1989г. и най-вече тази от 1995г., когато в основния състав след думите „... поверени му да ги пази или управлява...“ се добави „... като се разпорежи с тях в свой или чужд личен интерес...“ . По този повод пространно се цитира решение № 19 от 1995г. на КС, с което споменатото допълнение се объяви за противоконституционно. По-нататък се изказва неприемливото мнение, че социално-икономическите промените в РБ след 1989г., наред с други промени, са довели и до обективно понижаване степента на обществена опасност на престъплението длъжностно присвояване. Затова и предвиденото за него наказание в днешно време, се оказвало твърде тежко и е необходимо съществено намаление във всичките му състави и норми, без да се дават някакви ориентировъчни параметри. На поставения въпрос трябва ли такова намаление на наказания да се направи за всички други престъпления против собствеността, след кратка съпоставка, авторът отговаря отрицателно.

- Следващата част за необходими промени е посветена на престъпленията против кредиторите. Вниманието е привлечено от чл.227б НК – незааявяване на неплатежоспособност пред съда. По повод формулирания състав в НК и същото задължение, очертано от Търговския закон /ТЗ/ се констатира разминаване в понятията „неплатежоспособност“ и „спиране на плащанията“. Съпоставките и коментарът дават основание на автора да приеме, че нормата от ТЗ е по-добре формулирана и може да се използва при очертаване състава на чл.227б НК или той да се промени като се посочи изрично, че 30-дневния срок се изчислява от последното плащане на търговеца към свой кредитор. В престъплението умишлен банкрут също се виждат резерви за усъвършенстване на уредбата, защото сега съставомерните деяния трябва да се извършат „... след откриване на производство по несъстоятелност“. Авторът предлага промяна, чрез която

деянията да бъдат съставомерни в по-ранен момент, а именно - след подаване на молба за откриване на производство по несъстоятелност.

- На нуждата от промяна в правната уредба, се обръща внимание и по повод престъплението „изпиране на пари“ – чл.253 НК. За да аргументира своите тези, че някои форми на изпълнителното деяни, са ненужни и излишни в основните състави, авторът прави съпоставка със специалния Закон за мерките срещу изпирането на пари /ЗМИП/. Но като че ли се забравя, че това престъпление е от категорията на престъпленията с международен характер и за него /наред с многобройните актове на ООН/ още през 1990г. е приета Конвенция на СЕ относно изпиране, издирване, изземане и конфискация на облагите от престъпление, която РБ е ратифицирала на 01.06. 1994г. С нея сме задължени да формулираме във вътрешното си законодателство съставите, които са очертани в чл. 6 от Конвенцията. Така че, предложените промени в НК за съкращаване, не са удачни, доколкото действащата уредба като цяло е съобразена с Конвенцията и е обвързана от нея.

- Следващата част на изложението се отнася до промените в престъплението, назовано „противозаконно държане на археологически обекти“ – чл.278, ал.6 НК. Авторът разглежда критично понятието за археологически обект /предмет на престъплението/, дадено в чл.146, ал. 1 от Закона за културното наследство /ЗКН/, заради неговия изключително широк обхват. В същия дух се интерпретират и другите признаци на състава и особено необходимостта субектите на правото да бъдат натоварени с отговорност да предоставят за идентификация и регистрация по ЗКН всяка старинна вещ, предавана по наследство или случайно открита в собствени тавани или мазета. Накрая се прави предложение за декриминализиране на чл.278, ал. 6 НК, защото с оглед обществената опасност на деянието, административнонаказателната отговорност по ЗКН, би се явила напълно достатъчна.

- В самостоятелна част от изложението се разглежда и необходимата промяна в уредбата на чл.293а НК – неизпълнение на влязъл в сила съдебен акт за парично задължение, въпреки наличие на парични средства. Престъплението е създадено през 1997г. и е изменено и допълнено през 2006г., за да се гарантира изпълнението на съдебния акт. Но през 2008г. се прие нов ГПК, с който, наред със ЗЧСИ от 2005г., бяха въведени нови положения за принудително изпълнение срещу осъдени длъжници. Във връзка с това, в труда се обосновава изразената и от други автори теза, че чл. 293а НК трябва да се декриминализира. Но се пропуска един важен

довод за неговото запазване при положение, че осъденият длъжник е разполагал с дължимите парични средства и въпреки това в едногодишен срок не ги е платил. С оглед на това, престъплението защитава най-вече авторитета на съда и неговите актове и никой адресат не може да си позволи да не ги изпълнява. А когато това е сторил осъден да плати, който е притежавал съответните парични средства, неговото едногодишно бездействие е изключително арогантно и предизвикателно демонстративно неуважение към съда и неговите актове. В този случай на бездействие, степента на обществена опасност е достатъчно висока и чл. 293а НК трябва да се запази като вид престъпление против правосъдието.

- Предпоследната обособена част от монографията има странно заглавие. То се отнася до промените в уредбата на престъплението „проституция“. Но такова престъпление няма не само у нас, но и в огромен брой демократични държави, защото се приема, че проституиращото лице не е субект на престъпление, а е пострадало от извършеното сексуално деяние спрямо него. Всъщност самият автор указва, че в НК няма разпоредба за състав на наказуемо деяние „проституция“. В същото време се сочи, че това е чл. 329, ал. 1 НК, което е известно с названието „безделничество“ и в тоталитарното минало се използваше като единствено средство да се преследват и наказват и проституиращите лица, когато са осъществили признаците на състава, включително и, че са получили „...нетрудови доходи по непозволен или неморален начин ...“. След разсъждения въз основа на социални, психологически и особено на съображения от морално естество и в противоречие с тенденцията в други демократични държави, авторът предлага след задълбочено обсъждане на проблема, да се вземе съответно решение, което читателя разбира, да бъде за изрична криминализация на проституцията.

- Последната обособена част от изложението на монографията е насочена към промени в уредбата на престъплението „противозаконно държане на наркотици“ – чл. 354а, ал. 3НК. След телеграфното запознаване с признаците на състава, се акцентира върху липсата на количествени измерители на придобитото или държано наркотично вещество, на състоянието на зависимия от него субект, на неговата цел, както и на времевия период на извършване на изпълнителното деяние. Затова след излагане на познати и коментирани и в медиите съображения, се предлага да отпадне наказателната отговорност на дееца, ако страда от наркотична зависимост и количеството на придобитият или държан наркотик не сочи, че е за разпространение, а за лична употреба.

3. Критични бележки и препоръки.

Безусловно монографичният труд „Някои необходими промени в наказателното право на Република България“ е сериозно предизвикателство за автора. Това само по себе си предполага да се изразят не само съгласие и подкрепа с неговите становища и предложения, но и да се направят критични бележки, както за труда като цяло, така и за всяка от обособените в него 15 съставни части. В предходната точка от рецензията наред с положителните страни на работата, бяха отправени и някои критики. Но по-важно е да се обобщи, че поначало монографията е силно уязвима за сериозна академична критика.

Като значими **обща бележки** могат да се посочат следните:

Първо, както се спомена, монографичният труд не е структуриран по възприетите правила. И освен липсата на глави и параграфи, трябва да се посочат конкретните недостатъци на предпочетената структура. На практика става дума за 15 отделни статии /части/, в поредност от обща към особена част на наказателното право и НК, като в заглавията на всяка по правило има едно и също повторение за: „Необходимите промени в правната уредба на ...“ .

На второ място, литературната обезпеченост на изследването е меко казано недостатъчна. Посочената библиография в труда, който съдържа малко над 200 страници е около 130 заглавия на български автори, но бележките под линия са твърде малко – само 40 на брой. Ако ги разделим на 15 по броя на темите, то средно се падат под 3 бележки под линия на всяка обособена част. Този показател, предвид значимостта на интерпретираната тематика сам по себе си свидетелства за проявено недостатъчно задълбочаване. А по някои от темите за необходимите промени в правната уредба, читателят ще установи, че изобщо няма никакво позоваване под линия, въпреки изобилието от специални източници. Липса на позоваване се констатира по темите за продължаваното престъпление, за условното осъждане, за престъплението по чл.293а НК, както и за противозаконното придобиване или държане на наркотици.

На трето място, в монографията не се използва никаква съдебна практика и особено практика на ВКС, а с оглед на разглежданата проблематика използването на съдебна практика, е повече от задължително. /Например ако беше съобразил практика на ВКС за длъжностното присвояване, авторът едва ли сериозно би твърдял, че неговата обществена опасност е намаляла, което да доведе до намаляване на предвидените наказания за него./ Но вместо позоваване на съдебната практика, в много от интерпретираните

теми са използвани решения на КС, при което тяхното дословно цитиране заема общо около 35 страници. /Например само по повод на една тема, на с. 90 и сл. буквално е цитирана част от решение на КС, която е зела почти 8 страници от изложението/.

Разбира се, че срещу възприетия подход на автора трябва категорично да се възрази. На пръв поглед той като че ли е нов и оригинален, но всъщност изобщо не е перспективен и ползотворен да се използва самостоятелно в научни съчинения по отрасловите правни науки. Известно е, че решенията на КС безспорно са важни и полезни, но имат ограничено и косвено значение за усъвършенстване на наказателната материя в случая, доколкото в тях не се тълкува и анализира съдържанието на правните норми и нуждата от законови промени. В своите решения КС само преценява и прогласява доколко атакуваните пред него норми съответстват или противоречат на конституционните. Самият автор отбелязва това на с. 43, но продължава докрая да се позовава само и единствено на решения на КС, а не предимно на решения на ВКС по повод прилагането на наказателноправните норми.

Що се отнася до **бележките по същество**, то с различна значимост такива могат да се направят по повод на всяка една от обособените части. Тук само ще се маркират някои от тях.

Във връзка с това прави впечатление, че изложението във всяка част не е достатъчно научно задълбочено, при което съдържанието е повече информационно-популярно, отколкото теоретично. Това се потвърждава и от факта, че в монографията се интерпретират множество общоизвестни обстоятелства и то не винаги в приемлив контекст. Липсват достатъчно наказателноправни доводи, поради което монографията придобива криминологично звучене. Липсва и анализ на различни становища по третираните проблеми. Тези и други недостатъци са довели дотам, че повечето от предложенията за промени де леге фереда не могат да се споделят, понеже или са неоснователни или са прекалено радикални, а аргументацията за тях е недостатъчна и неубедителна. Такива са например предложенията за декриминализацията на продължаваното престъпление, на обидата и клеветата, на порнографията, както и предложението за криминализиране на проституцията и др.

Конкретно следва да се обърне внимание върху факта, че заглавието на частта във връзка с темата за давността, е ограничително. То визира само единия вид давност – за наказателно преследване, а в изложението се говори и за двата, т. е. и за давността за изпълнение на наказанието. Наистина авторът се спира основно на най-малкия срок на преследвателната давност

/чл.80, ал. 1, т. 5 НК/ и основателно предлага неговото намаляване. Но той щеше да бъде още по-убедителен, ако беше съобразил и най-краткия срок на изпълнителската давност по чл. 82, ал.1, т. 5 НК, което показва, че през 2010г. законодателят е действал „на парче“, увеличавайки само срок на преследвателната давност, но не и корелативния срок на нейната „огледална“ изпълнителска давност. Отделен е въпросът, че давността е класически институт с отдавна установени срокове, които изобщо не бива да се променят.

На с. 65 в монографията се прави предложение за промяна в уредбата на условното осъждане и предсрочното освобождаване, при което правилото за постановяване на пробационна мярка по чл.42а, ал. 2, т.1-4 НК трябва да важи и за непълнолетните лица. Но тълкуването на действащите разпоредби за постановяване на пробационна мярка през изпитателния срок насочва към разбирането, че те се отнасят и за непълнолетните и предложението се оказва излишно.

Накрая, следва да се възрази срещу направеното предложение съдът да бъде изрично задължен да постанови една от пробационните мерки по чл. 42а, ал. 1, т. 1-4 НК през изпитателния срок на условното осъждане и условното предсрочно освобождаване. Основното съображение за неприемане на предложението се заключава в това, че с него се ограничава дискреционната власт на съда във връзка с реализацията на наказателната отговорност, доколкото това е свързано с преценка във всеки конкретен случай. Тази съдебна преценка подлежи и на институционален контрол и това е гаранция за нейната законосъобразност и основателност.

4. Заключение.

Считам, че независимо от направените бележки, монографичният труд, а също и многогодишната научно-изследователска и учебно-преподавателска дейност на кандидата, заслужават /с известни резерви/ **положителна оценка**. Трябва да се подчертае, че безусловно са изпълнени всички законови изисквания, свързани с настоящия конкурс. Ето защо гласувам **положително**. Във връзка с това предлагам на Академичния съвет, да **избере** главен асистент д-р Тервел Николов Георгиев на академичната длъжност „ДОЦЕНТ“ по наказателно право в Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

02. 09. 2018г.

Член на научното жури:

г. Пловдив

/проф. д-р Румен Владимиров/